

JURAJ LONČAREVIĆ I SUDBINA HRVATA U MADŽARSKOJ

Juraj Lončarević, *Hrvati u Mađarskoj i Trianonski ugovor*, Školske novine, Zagreb 1993, 144 str.

Prof. Juraj Lončarević jedan je od naših najboljih poznavalaca Hrvata u Mađarskoj. Rođen je 1930. u Srijemskoj Mitrovici, studirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, radio kao profesor u Đakovu, Subotici i Zagrebu. Organizator je mnogih kulturnih događaja, te autor brojnih članaka, rasprava i šest knjiga. Već tridesetak godina interes mu je iseljena Hrvatska. Bavi se problemima kulturnog života Hrvata izvan domovine, poglavito onih u Mađarskoj. O tome objavljuje priloge u novinama i časopisima: *Veritas*, *Marulić*, *Glas Koncila*, *Večernji list*, *Hrvatska danas*, *Hrvatske novine* u *Željeznu* i dr. Spomenimo samo neke članke kako su objavljeni, kronološkim redom: *Kulturna tradicija i kulturne ustanove Hrvata u Mađarskoj* (1971), *Naseljavanje hrvatskog življa na teritorij preko Save, Drave i Dunava* (1978), *Trianonski ugovor o miru i razgraničenje između naše države i Mađarske* (1979), *Kulturna tradicija šokačko-bunjevačkih Hrvata* (1979), *Ante Karagić, hrvatski književnik iz Bajskog trokuta u Mađarskoj* (1980), *Kulturno-prosvjetni i umjetnički rad među Hrvatima u Mađarskoj - Bajski trokut i Baranja nakon 2. svjetskog rata* (1981), *Sadašnji trenutak u kulturnom životu Hrvata u Mađarskoj* (1981), *Kratki pregled povijesti Pomurskih Hrvata u županiji Zala u Mađarskoj* (1983), *Josip Gujaš Đuretin, najveći pjesnik Hrvata u Mađarskoj* (1983), *Gradišćanski Hrvati u zapadnoj Mađarskoj* (1984) i dr.

Ističem i našu suradnju kao članova uredništva monumentalne knjige *Katolička crkva i Hrvati izvan domovine* (Zagreb 1980). Tu se Lončarević pokazao kao izvrstan organizator u pripremnim radovima na toj knjizi i autor poglavlja o seljenju Hrvata u prošlosti u susjedne zemlje, naročito u Mađarsku.

Nedavno izašla mu knjiga *Hrvati u Mađarskoj i Trianonski ugovor* plod je i rezultat dugogodišnjeg autorovog proučavanja prošlosti i sadašnjosti Hrvata u Mađarskoj, razmišljanja, istraživanja i osobnih doživljaja vezanih uz ovu problematiku. Posebno ga zanimaju tragični učinci Trianonskog ugovora, potpisanog nakon 1. svjetskog rata 2. lipnja 1920. između Države SHS i Mađarske. Time je hrvatsko stanovništvo u Mađarskoj ostalo odijeljeno od ostalih Hrvata s druge strane granice.

U svom predgovoru knjige (*Piščeva riječ*) Lončarević kaže da je želio "prikazati povijesnu i sudbinu uopće Hrvata koji žive u domovini ili izvan nje - u susjedstvu, posebice u Baranji i Bačkoj, čiji se jedan

dio nalazi u Mađarskoj“.¹ Htio je čitatelje “upoznati s dramatičnom sudbinom upravo tih Hrvata koji su nakon 1918. dijelili sudbinu svoje braće u domovini, ne manje tešku i mukotrpnu“.² Želio je “skrenuti pozornost naše javnosti i na te ... zaboravljene Hrvate“.³

Na početku knjige autor je dao prikaz Trianonskog mirovnog ugovora, kako je do njega došlo i kakve su posljedice poglavito za naše stanovništvo imale.

U poglavlju *Povijest hrvatskog pučanstva na području preko Drave i Dunava* prof. Lončarević naglašava "ovisnost hrvatskog pučanstva i područja na kojima je ono živjelo u bivšoj mađarskoj državi, odnosno, kasnije u Državi SHS“.⁴ Na području koje je ostalo pod Mađarima provedena je između dva rata nesmiljena mađarizacija. Ali kako Lončarević ističe, ni sudbina hrvatskog življa koji se našao na bivšim područjima Ugarske, a sada su ušli u Državu SHS, nisu bile bolje. Lončarević zaključuje: “Povijest naših Bunjevaca i Šokaca na tom području i nije ništa drugo do borba da bi se dokazala činjenica o njihovu nacionalnom biću i pripadnosti.“⁵

U poglavlju *Hrvatska naselja u mađarskom dijelu Baranje i Bačke* autor pruža značajne podatke o našim djelatnicima s tog područja. Daje brojidbene podatke o hrvatskom i drugom življu u prošlosti i sadašnjosti u Mađarskoj. Prikazuje narodnu i kulturnu tradiciju Hrvata u mađarskom dijelu Baranje. Ne zaboravlja ni istaknute hrvatske književnike u Mađarskoj, posebice Antu Karagića, hrvatskog književnika iz Bajskog trokuta, zatim Ivana Petraša, Josipa Gujaša Đuretina, Marka Dekića, Stipana Blažetina, Matiju Sinkovića i dr.

Poglavlje *Narodno-vjerska baština Hrvata u Mađarskoj* donosi prikaze narodnih običaja Hrvata, običaje vezane uz Lucin-dan (Lucina stolica, Lucini kalendari), uz Božić (Paljenje “badnjaka“ pred kućom, božićno čestitanje, ophod “betlemaša“), šibarenje na Dan Nevine dječice, Silvestrovo, Nova Godina s “kantanjem“, sve do poklada kada se to razdoblje završava, zatim uskrzne običaje što počinju na Pepelnicu koja je početak korizme, običaje “polijevanja“, obred postavljanja “gnizda“ pred djevojačkim kućama, šaranje jaja i dr.

Na kraju pojedinih poglavlja autor daje literaturu koja se odnosi na to područje.

Knjiga završava s iscrpnom bibliografijom pišćevih djela, knjiga i priloga iz periodičkih publikacija, kao i s literaturom onoga što je pisano o njemu.

Vrlo cijenim Lončarevićev rad na pisanoj riječi. No, ovom prilikom htio bih ukazati na njegovu upornost u organiziranju mnogih kulturnih akcija. Znajući koliko je hrvatska knjiga potrebna, ali i nedo-

---

1 Isto, Predgovor, str. 5.

2 Isto, Predgovor, str. 5.

3 Isto, Predgovor, str. 5.

4 Isto, str. 46.

5 Isto, str. 47.

stupna, Hrvatima izvan domovine, organizirao je prenošenje hrvatskih knjiga u Mađarsku. Tako sam i sâm više puta sudjelovao u tim Lončarevićevim akcijama, u ono žalosno doba kad je na granici hrvatska knjiga za našeg neprijatelja značila gotovo kriminalnu radnju.

Zahvaljujući djelu prof. Jurja Lončarevića približit ćemo Hrvate u Mađarskoj njihovoj domovini i tako zbližiti Hrvate s obje strane naše sjeverne granice.

Petar Rogulja

PREDJELI NUTARNJEGA PLAČA

Mirko Radalj, *Sve mi je ko slika*, Matica hrvatska, Split 1993.

Usred sveopće neprohodnosti suvremene poezije, koju bitno atribuirao hermetizam, evo jedne nepretenciozne knjige koja gotovo izravnim diskursom govori o emotivnom svijetu svojega tvorca. Ta je izravnost neobična za današnjeg čitatelja, a ja je doživljujem kao vrlinu. Stoga i uredniku edicije *Ivanu Boškoviću* valja zahvaliti što je u neposrednosti ovih stihova, ali i u zavičajnoj pjesnikovoj ikavici, prepoznao vrijednosti koje bi valjalo češće poticati. Odmah ću reći da se ovim ne želi posebno istaknuti umjetnički doseg zbirke, koliko se želi ukazati na njezinu autentičnost i autohtonost. U knjizi Mire Radalja *Sve mi je ko slika* nema ništa prijetvorno. Od prvoga do posljednjeg stiha ona je ispunjena nostalgичnim tonovima, tihim zatamnjenjima i predjelima koje pjesnik nazire suznih trepavica, svjestan da ih gleda tek nutarnjim okom. Jednostavno, ovo je knjiga rijetke iskrenosti koja mjestimice žrtvuje umjetničku razinu toj iskrenosti kako bi se stvorila slika iz sjećanja natopljena čutilnošću. Pjesnik je katkad pripravan iznijeti ono što ima reći jezikom koji se spušta gotovo do naivnih dječijih percepcija, ali to ni u jednome trenutku nije kontraproduktivno.

Jata ljupkih nostalgичnih slika koje izlijeću iz pjesnikova sjećanja, iz njegove presenzibilne duše, zaljeskaju se često okrnute svjetlošću nutarnjeg sjaja. Miro Radalj izlazi na kraj s tim slikama transponirajući ih u verbalne sklopove koji na nekoj duhovnoj razini jednostavno postaju poticajni i za tuđu čutilnost. Tada u njegovu djetinjstvu prepoznajemo svoje djetinjstvo, u njegovu zavičaju svoj zavičaj, u njegovu siromaštvu svoje siromaštvo, u njegovim živima i mrtvima prepoznajemo sve svoje. Napustivši zavičaj ovaj, bez ikakve sumnje, daroviti pjesnik ponio je u duši arhetipske prizore i oni ga salijeću nesanicom. Oni ga salijeću i potiču na stvaralaštvo. Pritom se pjesnik ne brine što se zbiva u tekućoj književnoj politici i kakvi su poetski trendovi, već svim bićem nastoji, usred frustrirana svijeta